

בסיעתא דשמיא

שיעורים בפרשת השבוע ומועדים

שיעורי הגה"צ רבי מרדכי מנשה זילבער שליט"א

האדמו"ר מ"תולדות יהודה" סטוטשין

דברים חוצנים

בדברים העומדים על הפרק אצל מעמד

עצרת התעוררות לאור המצב הנורא שעבר על כל בית ישראל

מי"ז בסיון תש"פ

ניתן לשמוע בקו ישיר: 03-6171075

www.kolhalashon.com

דרשת מרן רבינו שליט"א

עצרת התעוררות רבתי לאוד המצב בתקופה האחרונה

עם דברי הספד על הרה"ח רבי בנימין אבראמאוויטש ז"ל

עת ספוד

התאספנו לדברי הספד על אחד מן החבורה הבלתי נשכח הרה"ח רבי בנימין אבראמאוויטש ז"ל, בד בבד עם עצרת התעוררות לרגל המצב. ואמנם באמת היה ראוי שיהיה ההספד בפני עצמו, כי חכם שמת צריך להספיד אותו כהלכה, וחז"ל החמירו מאוד בענין זה, ואפשר שנחשב כפחיתות הכבוד למעלת ההספד שמצרפים עמו דבר נוסף. ובאמת אילו לא היה ענין זה שאנו נצרכים לעצרת התעוררות, בוודאי היינו צריכים להתאסף במיוחד לכבוד ההספד. אבל כאשר הזמין הקב"ה ככה שצריכים גם להתעורר, אולי זה בגדר רצונו של אדם זהו כבודו. ומי שהכיר את רבי בנימין ע"ה יודע שהיה הצנע לכת, והיה שייף עייל ושייף נפיק ונחבא אל הכלים, ובוודאי זהו רצונו וכבודו שיהיה מעמד זה בעיקר להתעוררות לכלל ישראל על המצב. וכל התועלת שיצא ממעמד התעוררות זה יהיה נזקף לכבוד שמו ולזכותו.

מתחילה נאמר כמה דברים לזכרו של רבי בנימין. ובוודאי כמה שנאמר לא נצא ידי חובתנו. ומצד שני ידוע שאין זה טובה לנשמה כשמגדילים ומשבחים את הנפטר יותר ממה שהוא, וכמליצת העולם 'אחרי מות קדושים', וצריכים להיזהר מאד שלא להגזים בדברי שבח ותהלה. ואמנם בוודאי אין אנו יודעים את כל המעלות של איש יהודי, ובפרט של תלמיד חכם מופלג כזה, ובוודאי היה בו הרבה יותר ממה שאומרים עליו. אבל האדם יראה לעיניים, ואין אנו יכולים לדבר רק מה שראו עינינו והם דברים ברורים ואינם בגדר גוזמא כלל. ובוודאי ימחול אם לא נדבר כשבחו כפי הראוי, ולבטח גם זה הוא רצונו. ונדבר מדברים שכל אחד יכול ללמוד מהם, ודברים שצריכים ללמוד מהם, וכמה נקודות שהם חובת השעה להתעורר בהם.

הספד גם על העתיד של הנפטר

הנה כאשר אנו באים להספיד את רבי בנימין ע"ה, הרי לא זו בלבד שמוטל עלינו להספיד ולדבר רק על המעלות שהיו לו, אלא החובה היא גם לקונן על העתיד שלו, כי נפטר בדמי ימיו, והיה צפוי לו עתיד גדול ונשגב מאוד. ואף שלא זכה לזה בפועל, הנה ידוע מה שכתבו בספרים, וברבינו יונה ב ביסוד התשובה, שמי שמת בחצי ימיו משלם לו הקב"ה שכר טוב על כל המעשים טובים שגלוי לפני הקב"ה שהיה זוכה אליהם אילו היה מאריך ימים וממשיך בעבודת הקודש בתורה ומצוות ומעש"ט.

תלמיד חכם מופלג בנסתר

בפי העולם רגילים לקרות בשם תלמיד חכם בעיקר למי שהוא גדול בתורת הנגלה, ובאמת רבי בנימין היה תלמיד חכם מופלג גם בלימוד הנגלה, והיה חריף ובקי ומומחה בכמה מקצועות התורה, וכן במקצוע הסת"ם שידעה היטב על בוריו. אבל באין ערוך היה יותר תלמיד חכם בתורת הנסתר. ואילו היה תלמיד חכם גם בנגלות התורה, והיה לו גדלות כזאת גם בלימוד הנגלה, בוודאי היה נחשב לתלמיד חכם גדול ומופלג ביותר והיו אומרים עליו דברים גדולים מאד.

אין אנחנו מדברים דברי גוזמאות, אבל ניתן לומר מהראש ישיבה של ישיבת שער השמים, שרבי בנימין היה ממש מהיחידים שהיה להם בהירות גדולה כל כך בספרי הקבלה. ובעיקר בכוונות האר"י בשער הכוונות, והיה לו ידיעה רבה גם בספר עץ חיים, אבל בעיקר בשער הכוונות, שבזה היתה משנתו סדורה ותלמודו בידו ממש. ורק יחידי סגולה המה המסוגלים ללימוד זה בזמן הזה. ויש מעטים מאוד ממש שיש להם בהירות כזאת בפנימיות התורה. ולאחרונה היה מוסר שיעורים בקבלה, וקהל השומעים היו מתענגים על שיעוריו ועל הבהירות הגדולה שלו, שהסביר את הענינים העמוקים בהסברה טובה ונפלאה. והאדם יראה לעיניו שבוודאי היה צפוי לו עתיד גדול, ובפרט במקצוע זה, להיות מרכיץ תורה גדול בפנימיות התורה וחסידות, והיה יכול להעמיד תלמידים הרבה במקצוע זה. והקב"ה יודע גם את העתיד.

ואמנם העולם אין מכירים כל כך בחשיבות ענין זה, ובעיקר רגילים להחשיב כתלמיד חכם מי שהוא תלמיד חכם בתורת הנגלה, ואילו מי שידע פנימיות התורה מחשיבים אותו כ'מקובל'. וכבר מילתנו אמורה בזה שמי שהוא תלמיד חכם בתורת הנסתר ובפנימיות התורה, הרי הוא נקרא בשם תלמיד חכם בעיקר על שם העתיד, כי בימות המשיח יהיה נחשב לתלמיד חכם גדול, שעיקר העסק בימות המשיח יהיה בסתרי תורה, ואז יהיה עיקר גדלות התורה בפנימיות התורה. ובכן ניתן לומר על רבי בנימין בתורה שהיה תלמיד חכם וגדול בתורה ממש על שם העתיד.

פנימיות התורה מלא חיות

והנה אם כי בוודאי יש כמה מדריגות בענין כוונת הכוונות על נכון, אך הא וודאי נוכל לומר שהיה לו חיות גדולה בעניינים אלו, כי אי אפשר ללמוד ולהתעמק בלימוד זה ולכוון כוונות אלו אם אין מרגישים חיות בזה. והוא דבר חשוב ביותר בזמן הזה מי שיש לו חיות בעניינים אלו, כי רוב האנשים נחשבים ממש כ'גרים' בענין זה, וכשאומרים להם להביט בשמות הק' ולכוון בהם, הרי הם מסתכלים על זה כמי שאומרים לאדם לחטוב עצים וכדו', ואינם יודעים כמה דברים אמורים ואין מרגישים בזה שום טעם. וסבורים שיש מקום להרגיש חיות רק בפירוש כוונת המילות וכדומה, אבל איזה חיות וטעם יש לכוון על המוחין שהולכים בדרך זה או בדרך זה, וכאן בונים את הפנים וכאן בונים את האח', וכיוצא בזה, ואשר על כן אין מרגישים שום חיות דקדושה והתרוממות. אך באמת צריך להיות מסוגל לדבר זה, ולהיות איש פנימי ומבקש, כדי שיוכלו לקבל חיות בעניינים אלו. ונראה שאכן היה לו לרבי בנימין חיות גדולה בעניינים אלו, והיה משוקע בזה ראשו ורובו. ולדבר זה יש חשיבות גדולה מאוד.

ובכלל, מי שלומד פנימיות התורה, סוף כל סוף מוכרח שיכוון יותר לשמה, כי בזמנינו אין מקבלים הרבה כבוד על זה. ומי שהוא דורש ומבקש דבר זה, הנה זה הוא רק מפני שהוא מבקש ה'. והעולם אין יודעים את החשיבות של פנימיות התורה, ועוד יגיע הזמן שיכירו וידעו העולם החשיבות בזה. ובזוה"ק ובכתבי האר"י מבואר החשיבות הגדולה והנוראה של ענין זה, וגם בשמים יש חשיבות גדולה מאוד ללימוד פנימיות התורה.

מעלותיו המסוגלים ללימוד הקבלה

רבי בנימין ע"ה היה תמיד 'הולך' ומתעלה ממדריגה למדריגה, ולא היה נשאר על עמדו במקום אחד, ותמיד היה מתעלה יותר ויותר. ועוד מעלה אחת שהיתה בו שיכולים גם כן ללמוד ממנו, שהיה אדם יסודי ומעמיק מאוד. ודבר זה היה ניכר גם בלימוד הקבלה, שיש הרבה אנשים שכאשר מתחילים ללמוד קבלה מיד נכנסים לעולם הדמיון, ומתחילים לדמות לעצמם כמה עניינים. אך ללימוד הקבלה צריך שיוקדם יסוד ובסיס איתן ועמוק ביהדות ושיהיה האדם כלי מוכשר לכך, ומתחילה צריך שיהיה לאדם השקפה טובה וברורה, ולדעת מהי דעת התורה הצרופה בכל דבר וענין. וכן צריך להיות למדן גדול וחזק כדי להבין על נכון את פנימיות התורה. ודבר זה נראה תמיד שאלו שהם למדנים חזקים בנגלה, ויש להם שכל בהיר ומבינים היטב את סברות הרעק"א והקצות וכו', הם יבינו את דברי האר"י באופן אחר לגמרי, ויש להם בסיס ויסוד איתן ללימוד פנימיות התורה.

ומלבד מה שהבנת פנימיות התורה הוא באופן אחר אצל מי שהוא אדם יסודי ומעמיק, הנה כי כן גם התנהגותו תהיה באופן אחר שלא ידמה בעצמו מיד שהוא פורח בשמים (ער פליט אין די הימלען) ושאר מיני דמיונות שוא, אלא יהיה אדם הניצב איתן על קרקע המציאות, וכל מעשיו יהיו ביסוד איתן, ויודע היכן הוא עומד. וזוהי יהיה כלי מוכשר להתעלות מעלה מעלה ממדריגה למדריגה. ואלו העוסקים בעניינים אלו צריכים להתלמד דבר זה ולדעת אותו היטב.

בן ידוע על הרמח"ל שמתחילה היו עליו הרבה קטרוגים וחסדו אותו הרבה בימיו, מחמת המדריגות הגדולות שהיו לו. ומה שהרמח"ל נתקבל כל כך בעולם הוא רק מפני שכתב את הספר מסילת ישרים, שכאשר שכתב את הספר מסילת ישרים ראו בו שהוא מבין בכיור את עומק היהדות, ויש לו בהירות בעבודת ה' באופן ברור ופשוט מאוד. ואמנם בעומק מונחים בספר מסילת ישרים כל סודות התורה, וגדולי המקובלים אמרו שספר זה הוא קיצור מכל הכתבים שלו בפנימיות התורה, אבל בספר זה נראה שהכל היה מיוסד אצלו על יסוד איתן וחזק. וכן כל הבא בשערי תורת הקבלה צריך להיות נטוע ביסודות איתנים, והוא דבר נחוץ מאוד, שאם לא כן, הרי זה אכן סתם דמיונות בעלמא ולא זהו הדבר המכוון.

דבר זה ניתן ללמוד מרבי בנימין, שהיה אדם מוצב ארצה והיה חזק ותקיף בכל ענייניו, וגם התנהגותו היתה בחוזק ובנחרצות, וכל מה שעשה היה בקביעות חזקה, ובנוסף לזה היה לו אכן גם שייכות גדולה לפנימיות התורה ולעניינים נעלים ומרוממים.

מידת הכרת הטוב

עוד זאת אזכיר את מידת ההכרת הטוב שלו, שלדוגמא נוכחתי לראות עד כמה הכיר לי טובה על זה שלמדתי עמו השיעורים בפנימיות התורה עפ"י בקשתו של הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנער שליט"א, ובכל הזדמנות היה מביע הכרת הטוב באופן יוצא מן הכלל, וכן בכל ענין ולכל יחיד היה מכיר טוב באופן נפלא ומיוחד.

בשלמדתי עמו בחברותא נוכחתי לראות רוב גדלו בלימוד זה והאיר את עיני בכמה עניינים, ובפרט בענין כוונות הסידור. וכמו כן אף שלמדתי עמו בחברותא כדרך שני חברים הלומדים יחד, זה בונה וזה סותר כדרכה של תורה, מכל מקום לא היה זה סתירה לכך שבזמנים אחרים היה נוהג כתלמיד בין התלמידים לכל ענין, וזה מראה על מידה חזקה ותקיפה שהיה בו שהיה יכול להבדיל בין שני עניינים אלו, שאין להם שייכות זה לזה והם שתי דינים. וכיוצא בזה היה כל

מהלך המחשבה שלו באופן מחושב, ובדרך יסודי וישר מאד. וכן כל דבר שעשה היה בישרות ובאופן יסודי ובתקיפות.

הצנע לכת

עוד היה לו מעלה זו שהיה הצנע לכת ובורח מן הכבוד והשתדל לעשות מעשיו בענוה ובצניעות וללא פרסום. וכבר הזכיר אחיו יבדלחט"א הרה"ח רבי צבי דוב שליט"א ענין זה בהספדו, שהיה מרעיף באמירה נעימה ומילה טובה לכל אחד., והשתדל להיטיב עם כל סובביו ולדאוג לטובתם, ובכל הצדקות שנעשו כאן בבית המדרש היה מראשי וגדולי הנותנים, אף שלא היה עשיר כלל, וכל זאת מחמת שחשב תמיד על טובת אחרים, והכל היה בהצנע לכת, שייף עייל ושייף נפיק.

מלאכת הסת"ם באמונה

מלבד מה שהיה בקי גדול במקצוע הסופרות היה עושה מלאכתו באמונה יתירה וביראת שמים, ודבר זה ידוע בין הסופרים שנסיון גדול הוא לעשות מלאכת הסופרות באמונה, גם בעניינים שבין אדם למקום, ובעיקר הוא נסיון גדול בזהירות בדיני ממונות שבין אדם לחבירו, כי פעמים אדם משלם סכום כסף גדול מאוד עבור מזווה מהודרת או תפילין מהודרים. ויש שמתעורר איזה שאלה בכתיבת התפילין והמזווה, ובאמת היא שאלה שניתן להתיר על פי הלכה, ואף לכתחילה, אבל הרי אדם זה שילם עבור מזווה ותפילין מהודרות, ולא היה מוכן לשלם כל כך אם היה יודע על שאלה זו.

ונסיון גדול הוא להכריע לפסול שאלה זו, ובפרט בתפילין שאם יכריע לפסול שאלה זו יאבד כמה ימים של מלאכה, שהרי כתיבת התפילין צריכה להיות כסדרן. ורבי בנימין היה נזהר תמיד שלא לרמות ח"ו את הלקוחות ושיהיה משאו ומתנו באמונה, כי אם הלה שילם מחיר זה מפני שהוא רוצה דבר מהודר צריך לתת לו מה ששילם. והרבה הם שנכשלים בנסיונות בדיני ממונות. וכפי שכתב המסילת ישרים (פרק יא): 'כי רבים יתחסדו בענפים רבים מענפי החסידות, ובענין שנאת הבצע לא יכלו להגיע אל מחוז השלימות', ובפרט כשזה נוגע לטירחה ועבודה קשה.

ובכן ניתן לומר שהוא אבידה גדולה ממש, על תלמיד חכם שאבד מאתנו. והקב"ה בחר בו שהוא יהיה קרבן הציבור. ואף שאין אנו יודעים את דרכי ה', אבל כאשר אירע כן בוודאי הוא מצד מעלתו. ויעזור השי"ת שלא ישמע עוד שוד ושבר בגבולינו, ונזכה מעתה לשמוח בשובע שמחות תמיד. המנוח ע"ה השאיר אחריו אלמנה ויתומים, ויש לבניו חלל גדול

שהם צריכים למלא. ודיני האבילות אינם רק ענין אבילות וצער, אלא שצריכים גם להשלים ולמלא ביתר שאת וביתר עז את החסרון הגדול, על ידי שילכו בדרכיו להתעלות ממדריגה למדריגה, שלא להישאר עם האבילות אלא בהמשכת דרכיו הטובים והנעימים, ויעזור השי"ת שיהיה זה המשכה נכונה ונחת רוח לנשמתו, ויהיה מליץ יושר לאלמנתו ולמשפחתו החשובה ולכולנו, ומעתה ועד עולם נזכה אך רק לשובע שמחות ונחת, אכי"ר.

עת כנוס

עתה יהיו דברינו בענין מה שהתאספנו לעצרת ההתעוררות, ויהיו דברים אלו גם לעילוי נשמתו. הנה לא דבר פשוט הוא מה שאירע בחדשים האחרונים, שלדאבון לב נחלו ונסתלקו כל כך הרבה יהודים, ובפרט שבעוה"ר נסתלקו הרבה רבנים ואדמו"רים גדולי ישראל וראשי ישיבות והרבה תלמידי חכמים גדולים. וביניהם כ"ק האדמו"ר מנאוומינסק זצ"ל, כ"ק הרה"צ רבי חיים מערץ זצ"ל אדמו"ר מתולעת יעקב, כ"ק האדמו"ר מווערדאן זצ"ל, מראשי הישיבות נסתלקו הגאון הגדול רבי משה גרין זצ"ל, הגאון רבי דוד אולעווסקי זצ"ל, וכן גיסי הגה"ח רבי חיים יוסף דוד וויינבערג זצ"ל ראש ישיבת סלאנים שהיה איש יקר מאוד ותלמיד חכם עצום, ועוד כמה וכמה תלמידי חכמים ומרביצי תורה ואנשים יקרים, ורבו כמו רבו הלוויות בכל פינה ופינה. וכפי שכבר הזכיר בני הרה"ג רבי שמואל יהודה שליט"א שלא היה מצב כזה מעת המלחמה האחרונה. ובנוסף לזה שנסגרו כל בתי המדרשות, והיה מצב של חרדה ופחד, עצבות ומרה שחורה, ויש הרבה שעוד נשארו במצב כזה. ולא היו יכולים אפילו להתאסף ולחזק זה את זה.

חומר הסכנה - לעומת חומר חיוב חשוב הנפש

הנה לאחר מצב כזה, כאשר נראה שברוב רחמינו וחסדיו כבר נגמרה מחלה זו במחנינו, ראוי ונכון להתאסף לעצרת התעוררות, ואין הדברים מכוונים דווקא להציבור הנמצאים כאן, ובאמת היה מן הראוי במצב כזאת לעשות בזמן שיתאפשר, לאחר שוך כל המהומה, אסיפה גדולה מעין שעשו לפני כמה שנים כינוס כלל ישראל, להתאסף יחד לעשות איזה חשבון הנפש. שהרי ניכר בעליל שהשמיעו לנו כאן איזה דבר מן השמים, ולא לחינם באה עלינו הצרה הזאת. והנה בשעה שעוד שלטה המחלה והמגיפה, היו צריכים להתחזק ולא היה הזמן לעורר פחדים, כי אם להתחזק באמונה ובטחון בהשי"ת, ולא להגדיל את הצרות יותר ממה שהוא כי אם אדרבה להקטין אותם. כי מגיפה זו באה יחד עם פחד גדול וחרדת העצבים, ולא הפסיקו להתריע בכל מיני אזהרות והפחדות.

ובאמת פחדים אלו על אף שמדובר בענין חמור, עכ"ז היה תלוי גם בשיקול הדעת עד כמה היה זה בגדר שכיחא היזיקא. ויש שהחמירו בזה ביותר, ועדיין הם מחמירים בזה. ויש שעדיין חיים בפחד הגדול. ואחרים סברו שאין זה כל כך שכיחא היזיקא לכל אחד ואחד באופן שיצטרכו כולם להחמיר בזה כל כך. וכמו כן לא היו יכולים להישמר כל כך מן ההיזק, ולא היה זה תלוי כל כך בפעולות השמירה, וכל זה הוא שאלה שתלוי בשיקול הדעת. והיו כאלו שהיו טענות על המקילים בזה שעוברים על פיקוח נפש, והיו כאלו שהתקשרו גם למשטרה למסור, והיו שהתקשרו גם בשבת, שבאמת סברו שמותר לחלל שבת על זה שהוא פיקוח נפש וסכנת נפשות, שאנשים מתאספים יחד במקום אחד. ולא נבוא עתה לדון אף אחד לכף חובה, והרבה מהם היתה כוונתם לטובה. ועכ"פ לא היה זה מצב פשוט כלל ועיקר.

אבל אם התייחסו לסכנה בכובד ראש ובשיקול הדעת ובחומרה, הנה הרבה יותר מזה צריך להתבונן בכובד ראש על מה עשה ה' ככה ומה חרי האף הגדל הזה, מהו הלימוד שלימדו אותנו מן השמים בצרה הזאת, ולזה בודאי צריכים להתייחס בשיקול הדעת ובכובד ראש, ואדרבה על זה צריך להניח את הדגש. וכל אלו שיראו וחרדו כל כך מן הצרה הגדולה, הנה כ"ש שהם צריכים לדרוש ולפשפש באימה וביראה מה רוצים מן השמים ובזה כולי עלמא מודי, ובזה כולנו אחים וכולנו שווים, ואין חולק בדבר.

ואמנם בשעת הצרה היה מקום להתחזק לומר שגם זה יעבור ואין זה נורא כל כך, ואין צריך לדאוג כל כך, אבל גם אז לא היה הכוונה לומר שאין זה כלום, כי בוודאי רוצים ומכוונים כאן לאיזה דבר, ואין זה ח"ו יד המקרה שהרי אירעו כאן מאורעות נוראות ביותר, ויד ה' עשתה זאת. ודיברו אלינו דברים קשים ביותר, כדי לעורר אותנו להיטיב ולשפר את דרכינו.

דרך איש ישר בעיניו - רגילות ויאוש על מצב הרוחני

והכלל הוא בכל מקום, שדרך איש ישר בעיניו. וגם כשאדם יודע שאין דרכו ישרה, אזי עם הזמן הרי הוא מתרגל שכך הוא המצב. ויש מעט מאד אנשים שמוכנים להשתנות. ואף שאין צריך שיהיה כן, ואסור

שיהיה כן, אבל למעשה זה הוא המצב שרוב האנשים משלימים עם דרגתם בעבודת ה'. ואף גם אלו שבימי בחרותם עבדו על עצמם, הנה ביום מן הימים קבעו והעריכו את עצמם שכך הוא המצב שלהם, וכך הם נשארים עד לאחר אריכות ימים ושנים, ואינם משתנים לעולם. ובוודאי שהם מצדיקים את עצמם, ואכן יש הרבה אמתלאות שיכול אדם להצדיק את עצמו ולתלות הדבר בכמה קשיים ובמה שאין לו את היכולת והכח, ובכמה מניעות שיש לו ודאגות הפרנסה, וכדומה. ואפשר שהרבה מתירוצים והצדקות אלו אמיתיים הם ויקבלו אותם גם בדין שמים.

ביותר הוא כשמגיע לענין הכלל, שקשה מאד לשנות את הכלל, וצריך לעשות רעש גדול כשרוצים לשנות איזה דבר שנתפשט בציבור. וכמו שרואים שכשהתחיל להתפשט נגע האינטרנט, שלמרות כל אחד הבין את חומרת הדבר, הוכרחו לעשות כינוס כלל ישראל. ואמנם היה זה סייעתא דשמיא שהיו יכולים לבצע דבר זה ולאסוף כל כך הרבה אנשים. אך היה צריך שיוקדם לזה חרדה וצעקה גדולה שמוכרחים לעשות איזה דבר. ולא היה המדובר אז לרומם את כלל ישראל למעלה ממצבם, אלא מתיקון של פירצה אחת, שהיה למטה מהמצב ולא למעלה מהמצב, והיה זה דבר פשוט שצריך לגדור פירצה זו. ועכ"ז כמה כוחות היו צריכים להשקיע בזה. ועדיין המצב רחוק מאוד מלהיות נגדר, ועם כל מה שנעשה עדיין נצרך לסייעתא דשמיא גדולה מאד, ולגודל הצער והכאב עדיין נופלים חללים רבים מנגע זה בכל יום ויום, וכאשר ניתן לשמוע מפי רבנים היודעים מהנעשה בענין זה עד כמה עדיין גדולה היא הפירצה.

והנה כל זה הוא בנוגע לדבר אחד, ומי מדבר מלשנות את כל המצב, שיהיה כל מצב הדור נעלה יותר. והנה רוב העולם, ואפילו רוב המנהיגים מתייאשים, כי איך יכולים לשנות את כל המצב. ומה גם שעל כל דבר יהיו הרבה חילוקי דיעות, ומקווים שמן השמים מבינים את קשיי הדור. ואכן צריך להמליץ טוב על הדור, שהוא אכן דור חלש וחולה וקשה מאד, והוא דור יתום, ואין לנו לעשות רק מה שביכולתנו לעשות ולקוות לביאת המשיח. ולאחרונה אמרתי דרשה במקום אחד ועוררתי על מצב הדור, ולאחר הדרשה ניגש אלי אחד ואמר לי באנחה, משיח צריך כבר לבוא. והרגשתי שלא פעלתי כלום בדרשה זו, רק שיאמרו שמשח צריך

כבר לבוא. ואמרתי לו שאכן משיח צריך לבוא אבל אין זה נוגע לנו, ועדיין צריכים אנו לעשות מה שבידינו, ואולי על ידי זה יבוא משיח.

מן השמים השמיעך את קלו ליסרך

ואמנם היו יכולים לומר את כל התירוצים האלו, אבל הרי רואים שמן השמים מעוררים אנו שאין מסכימים לכך. וכבר אמר הרה"ק רבי נחמן מברסלב זי"ע שצריך להבין גם את הקב"ה. ונראה בעליל שבשמים אין מקבלים זאת, ודיברו אלינו דברים ברורים מן השמים. ואי אפשר לעצום עיניים ולהתעלם מזה, וכי רוצים ח"ו שידברו אלינו בשפה קשה יותר רח"ל, והרי על זה נאמר אם תלכו עמי קרי, וכמו שכתב הרמב"ם (פ"א מהל' תעניות ה"ג). וברור שאי אפשר להמשיך במצב הקיים, ומוכרחים לעשות כאן איזה דבר ולהתחזק בכל תוקף ועוז, למנוע ח"ו רמזים קשים יותר משמים רח"ל.

ואף שהקלנו בעת המגיפה קצת על חומרת המצב, ואמרנו רק דברי חיזוק, לא היה זה בכוונה להקל בענין זה שלא להשים לב בדבר, אלא אדרבה 'מתוך קולא שהקלת בתחילתו החמרת עליה בסופו', ועתה הוא העת להחמיר בדבר זה ולשים הדברים על לבנו. וכבר אמרנו במשך התקופה שכשיגיע תקופת החופש (קאנטרי) ותתענגו בבריכות השחייה, אז תזכרו לקחת את הדברים בכובד ראש ולשוב תשובה, ואילו כעת הוא הזמן להתחזק. שלא נהיה ח"ו כפרעה הרשע שכאשר ראה שהיתה הרווחה הכביד את לבו. והנה כעת הוא הזמן שצריך לשוב בתשובה. והנה אמרו לנו איזה דבר מן השמים, ואיך נוכל ואיך רשאים אנו להתעלם מזה.

על כל אחד להגביה ערך המדריגה שלו

נעורר בזה כמה עניינים ונקודות מה שנראה לנו צורך השעה, ואולי יהיו כאלו שידעו איך להוציא לפועל דברים אלו ולקיימם הלכה למעשה. ומתחילה נעורר בזה בענין כללי. הנה בכל דבר שבעולם יש כמה סוגי השגות והערכות, וכן יש כמה דרגות של הערכות בשמירת התורה והמצוות ועבודת ה'. וע"ד משל הנה יש קהילות של שומרי תורה

ומצוות בערים הרחוקות במדינתנו, וגם הם שומרי תורה ומצוות ויהודים טובים ויקרים ומקיימים את דיני השולחן ערוך כפי השגתם, מי יותר ומי פחות. והנה הם מסתכלים על החסידים ועל החרדים לדבר ה' מהערים הגדולות שהם תובעים דברים יותר ממה שצריך. ויש כמה דברים שאצלם הוא ממש לכתחילה שבלכתחילה ואצלינו הוא ממש מעשי הגויים, ואילו הם מסתכלים עלינו כאנשים פנאטיים שמקצינים ומרחיקים ללכת יותר מדי, ולא זהו דרך היהדות. וכיוצא בזה יש כמה חילוקי מדריגות בכלל ישראל.

אבל אצלינו הנקראים 'אנשי שלומינו' הלא אנו מחשיבים עצמינו לשופרא דשופרא, ואנו סבורים שלא שייך טוב יותר מזה, ודרכינו זה היה ממש רצון ה' בהר סיני. אך הנה מן השמים מעוררים אותנו כעת ש'לא כן הוא', 'לא' באל"ף רבתי, ודורשים מאתנו שיהיו לנו השגות נעלות יותר. ואין אנו באים לקטרג על כלל ישראל ח"ו, אבל מה נעשה שמן השמים מעוררים אותנו שלא זו הדרך ולא זו העיר, ואין אנו רק משתדלים לפרש את המאורעות שנעשו. ואילו היה נביא בזמנינו היה אומר זאת בהדיא, ועתה שאין לנו נביא ולא חוזה מוטל עלינו לפשפש במעשינו נחפשה דרכינו ונחקורה שהרי מן השמים מראים לנו שההשגות שלנו בעבודת ה' אינם כדבעי, ונצרך שיהיה לנו השגות נעלות יותר בעבודת ה'. וכאו"א מגדול ועד קטן לפי מדריגתו צריך לרומם את ההשגות שלו ולקבל הערכה חדשה מה חובתו בעולמו ולמה צריך שישים מגמתו ושאיפתו בעבודת ה'. והנה נראה בעליל שעל כך מעוררים אותנו מן השמים, וכך הוא רצון שמים שיהיו לנו השגות נעלות ורחבות יותר.

ויש זמן שצריכים פעם להתחזק ולקום ולהתעורר. ועתה הוא הזמן והעונה לעשות חשבון הנפש, כל יחיד לעצמו, ואפשר שבכח היחידים שיתעוררו הרבים, ויעזור השי"ת שעי"ז יהיה התעוררות גדולה לכלל ולפרט.

סיבה קרובה ורחוקה

הנה כל דבר יש לו סיבה קרובה ופרטית וסיבה רחוקה וכללית. והסיבה הרחוקה הוא שבכלליות כל מצב היהדות צריך תיקון, אבל הרי בכל

דבר מלבד הסיבה הרחוקה יש תמיד מכה בפטיש וסיבה קרובה למה בא הדבר הזה. וכמו שמצאנו בגלות מצרים שידוע שהיו סיבות גדולות וחשבונות עוד מדור המבול על גלות ושעבוד מצרים, אבל הסיבה הקרובה לגלות מצרים היתה מכירת יוסף וכמו שכתב בזה האלשיך הק'.

פירצת הטכנולוגי' שעדיין מרקד בינינו

ונראה שאין ספק בדבר שבוודאי פרשת האינטרנט, היא הסיבה הקרובה לכל הענין הזה. כי הוא בוודאי פירצה ומחלה גדולה שכלל ישראל היו צריכים לקבל זאת באופן חמור הרבה יותר. והגה"צ הרב אברהם יוסף ראזנבלום זצ"ל ראש ישיבת שערי יושר לא רצה ללכת ולהשתתף באסיפת כינוס כלל ישראל, באמרו שהוא אינו יכול ללכת לאסיפה שבו יאמרו שאינטרנט עם פילטער הוא דבר המותר, כי לפי דעתו גם זה הוא אסור מדינא, וסבר שצריך ללכת במסירות נפש ולאסור את האינטרנט מכל וכל. וכן שמעתי כך מרבנים אחרים. ואמנם רוב גדולי הרבנים קבעו שזהו בגדר גזירה שאין הציבור יכולים לעמוד בו, ואי אפשר לאסור זאת לגמרי. וצריך לקבל את הפסק שלהם.

אבל מכל מקום אין זה דבר שצריך לבקש בו קולות. ולמעשה מחפשים בזה קולות לאין שיעור, בכל מיני הכלים מכלים שונים ובכל מיני אופנים. אך באמת בענין זה צריך כל ירא שמים להחמיר ככל מה שאפשר, וההשקפה צריכה להיות תמיד שבאמת היה צריך לאסור דבר זה לגמרי, כמו שנחשב לאיסור מוחלט ללכת לראות מאווי"ם (בתי תיאטרון), וכדומה. וכנראה שאומרים לנו מן השמים שעדיין לא החמירו בזה כל כך.

ומלבד מה שעצם הענין כשלעצמו צריך תיקון, והוא ענין חמור לעצמו, הרי זה גם סימן עד כמה קטנים ומגובלים הם ההשגות שלנו ביהדות, שיש כאן דבר פשוט כזה וקלקול גדול ונורא כל כך, ומכל מקום כמה קשה הדבר לפעול בענין זה, וצריך לזה כל כך הרבה כוחות, ועדיין לא עלה הדבר בידינו. ומן השמים תובעים אותנו היכן הם ההשגות שלכם, וכי אינכם יכולים לעשות יותר מזה להקב"ה. ואומרים בכל יום את פרשת העקידה ושמע ישראל, ענייני מסירות נפש להקב"ה, ואת זה אינכם יכולים לעשות. ודבר זה יכול להעלות חרון אף בשמים רח"ל.

וכמה שממליצים טוב על כלל ישראל, עדיין יש דברים שמעלים רוגז בשמים, מהיכן בא לכם דבר כזה. הרי זה עתה היה חג השבועות ושמעתם אנכי ה' אלוקיך, וכי אין זה מחייב אתכם דבר, וכל האש של מתן תורה אין מחייב אתכם כלל, ואינכם יכולים למסור ולוותר עבור השי"ת אפילו דבר קטן.

רבים חללים הפילה - כעין מחלת הקורונא

ויכולים לראות בכמה עניינים כמה דומה הוא האינטרנט למחלה זו שבאה עלינו, וכן שמעתי מכמה שהבחינו בדמיון זה. דהנה רבים אמרו גם על האינטרנט שלא שכיח הזיקא, וכמה אחוזים כבר נופלים על ידי זה, וגם הלא אני חזק בעצמי ולי זה לא יזיק וכו', אבל למעשה כמה לוויית יש מפירצה זו רח"ל, וכמה משפחות נחרבו מענין זה, והיום נופל זה מהאינטרנט ולמחר נופל זה, וכן יש בחורים הרבה לאין שיעור שנופלים מזה.

ורוב הקשיים שיש אצל בחורים הוא מפני שברגע שבחור יוצא מבין כתלי בית המדרש ואינו חזק דיו להחזיק עצמו בלימוד התורה, כבר יש לו מיד חברים הרבה שימשכו אותו לשאול תחתית על ידי הכלים האסורים. ואילו בדורות שעברו היו כמה בחורים שלא למדו אות אחת, ומכל מקום גדלו להיות אברכים חסידים אמיתיים, וגם העמי הארץ שבכלל ישראל היו אנשים יראים ותמימים לפי השגתם, כי אף שלא למדו עדיין היו ספוגים ברוח היראה והחסידות, מלא טעם ברוח יהדות, והיה זה מחיה נפשות לדבר עמם, לשמוע את האמונת צדיקים שלהם, וגם הדברים בטלים שלהם היה הכל ברוח החסידות. ואילו בזמנינו נופלים ממש לשפלות הגויים, וזהו דבר שחוץ מן השורה לגמרי. וכבר מילתי אמורה פעמים הרבה למחנכים שהם צריכים ללמד לבחורים לא רק איך להיות בחור טוב, אלא גם איך להיות 'בחור לא טוב', ואיך נראה בחור שאינו לומד, כי האם מפני שאינו לומד מוכרח הוא להיות כגוי גמור, ויהיה בחור חסידי ויהודי שאינו לומד.

וכי אין רואים את הסכנה שבדבר זה. ואין מחמירים בדבר זה כלל כפי שהיה ראוי להחמיר בו. ונותנים כמה אמתלאות שלי זה לא יזיק ולפלוני זה לא יזיק וכדומה, הנה גם ממחלת הקארונא היו רק אחוזים

קטנים מאד שמתו, ומכל מקום היתה זו מגיפה מסוכנת מאד רח"ל. והרי זה דומה ממש לנגע האינטרנט. וניתן לומר שזה היה ממש הסיבה הקרובה. ובאמת אין זה רק סיבה כי אם גם סימן על מצב הדור. וצריך לעשות חשבון הנפש על כל ההשקפה וההערכה מהו עבודת ה' ויראת ה', וצריך לקבל הערכה אחרת על מה ה' שואל מעמך, וההערכות וההשגות שלנו צריכות להתרומם. והנה זה ענין כללי מאוד ונאמר בזה כמה דוגמאות בדברים השייכים לכלל הדרגות שבכלל ישראל. ובאמת הם דברים שאינם כלל בגדר השגות למעלה ממדרגותינו, כי אם פרצות שנפרצו בתוך מדרגתנו, פרצות שצריך לגדור אותם.

אם הרב דומה למלאך ה' צבאות

הראשון הוא ענין הערכת רבי ומנהיג בכלל ישראל. ואין הכוונה דווקא לרבי אצל חסידים, אלא לכל ענין של רב ומרביץ תורה ומנהיג שהיה מאז ומקדם אצל כלל ישראל מעת משה רבינו, דהיינו כל מי שהוא משפיע רוחני לבני ישראל, שארז"ל (סנהדרין ק"ג) המהרהר אחר רבו כמהרהר אחר השכינה, ויותר ממה שזה מחייב את התלמיד הרי זה מחייב על הרב, שהוא צריך להיות רבי כזה שניתן לדרוש מן התלמידים שלא יהרהרו אחריו, וכל מי שיהרהר אחריו יהיה נחשב כמהרהר אחר השכינה. וגם כלל ישראל וגם הרב והמשפיע עצמו צריכים לדעת ולהעריך כנכון את הענין של רבי ומשפיע רוחני לכלל ישראל.

ואף שבוודאי יש בזה הרבה מדריגות, שיש מי שהם בגדר רבי אמיתי ומשפיע אמיתי וגדול אמיתי, אבל יש גם ענין שהוא המוכרח לכל הפחות שיהיה דבר זה לכל משפיע, והוא שהוא צריך להיות איש נעלה יותר וטפח מרומם יותר מאלו האנשים שהוא משפיע עליהם, והוא צריך להיות כמו בעולם אחר לגמרי מתלמידיו. ואשר על כן אי אפשר לדון אותו ולהרהר אחריו, שהרי אין התלמיד נמצא כלל בעולם שלו, וכמו שנאמר דרך משל שהוא דר בקומה עליונה יותר. והדברים שהוא מבין והמדריגות שיש לו שייכות עליהם הם מופרשים ונעלים הרבה משל תלמידיו. ועל זה אמרו חז"ל ל (מועד קטן י"ג) שאם הרב דומה למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיו. והפירוש הפשוט של הרב דומה למלאך ה'

צבאות היינו שהוא אדם נעלה יותר, וכמו שרגילים לקרוא למה שהוא דבר נעלה יותר בשם מלאך, ואז יבקשו תורה מפיו.

דבר זה הוא מחייב למנהיגי ישראל ומרביצי תורה, והוא מחייב גם לאלו שממנים אותם, כי אינו ראוי ואינו נכון למנות מנהיג שאין יכולים עכ"פ לקוות בו שיהי' איש נעלה. וכל ענין זה נעשה לחוכא וטלולא ממש, איזה הצדקה יש לכך והרי מוסרים ברשותם נשמות ישראל, והיא אחריות גדולה ביותר, ומי נתן הצדקה לכך. וגם כי לאחר מכן כשרוצים לדבר לצעירים ובחורי חמד ומדברים ממדריגות הצדיקים של הרבי רבי אלימלך וכדו', מרגישים שקשה לדבר מזה ואין אל מי לדבר, כי יודעים בבירור בסתר לבם שרבים אינם כלל וכלל במדריגה כזו או אחרת, ומזה נעשה מצב שח"ו באים לכך שאומרים שכשם שאין ממש בזה כך אין ממש בזה, ומדברים גם על צדיקים מדורות הקודמים. ובכן מי הוא שנתן הצדקה על מינוי מנהיגים כאלו.

אשר על כן הדבר הראשון של מנהיג בישראל הוא שמוטל עליו להיות איש נעלה ביותר, איש משכמו ולמעלה מהמון עם, שכל המהרהר אחריו יוכלו לומר עליו שהוא מהרהר אחר השכינה.

אברכי כולל - תורתו אומנתו מהו

צריך לדעת מהו הנקרא אברך כולל ותורתו אומנתו, ובוודאי שאין הכוונה למי שנכנס בכולל ללמוד כמה שעות ומסתפק בכך. ואברך כולל היינו מי שתורתו אומנתו פשוטו כמשמעו והוא מונח ומשוקע כל כולו בלימוד התורה. ושמעתי שפ"א שאלו לכ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זצ"ל אודות אברכים המאחרים לבוא לכולל אם נכון לשלחם מהכולל או שיפחיתו להם מדמי הכולל. ואמר שאברך כולל שאינו בא לכל הפחות חצי שעה קודם הזמן, ואינו נשאר ללמוד לכל הפחות חצי שעה לאחר הזמן, אינו כלל בגדר אברך כולל ואין מקומו שם. ובאמת הלוואי שלכל הפחות יבוא בזמנים אלו. ועכ"פ בזה שהוא לומד את מספר השעות הללו עדיין אינו נחשב לאברך כולל.

ואברך כולל צריך שתהיה תורתו אומנתו ויהיה ממש משוקע ומונח בלימוד התורה, ומיד כשהוא משכים בבוקר יהיה צריך ממש לעבוד לעצור בעצמו שלא להרהר בדברי תורה לפני ברכת התורה כשיטת הגר"א. וכשהוא מתעמק במקצוע בתורה הרי הוא נעשה מומחה ממש במקצוע זה. ואף שאינו יודע את כל התורה כולה, כי התורה גדולה וארוכה מארץ מידה ורחבה מיני ים, אבל במקצוע זה שהוא עוסק בה, תלמודו בידו, ויכולים לשאול אותו שאלות במקצוע זה והוא מחדש בה חידושים ומערכות וכותב חידושים, והוא מונח ומשוקע בלימוד התורה בכל מקום שהוא עומד והולך. ובודאי שאין לקרות בשם אברך כולל למי 'שעושה טובה' ובא ללמוד בכלל, ולאחר שלמד כמה שעות סוגר את הגמרא ושוכח מכל מה שלומד.

ובאמת מי שזיכה אותו השי"ת להיות אברך כולל הוא זכות גדולה עד למאוד, ובדורות הקודמים לא היה זכות כזאת כלל מפני קושי הפרנסה. וענין זה שהזמין הקב"ה בדור הזה הוא דבר נשגב ונורא מאד, שהקב"ה מוציא את התורה לכלל ישראל באופן נורא. והנה גם זה יכול לעורר חרון בשמים ממעל ח"ו, כי הנה נתנו מקום שיהיו יכולים להיות שקועים בלימוד התורה ולהרגיש את מתיקות התורה ולגדול ולהתעלות בתורה ולקבל את סגולות התורה, וכי כך מתייחסים ללימוד התורה, אתמהה.

בעלי עסקים - קביעות עתים לתורה

בעלי בתים שצריכים לקבוע עתים לתורה, הנה כמה מהם משכימים קום ללמוד תורה ולקבוע עתים תורה כדבעי. וכבר אמר הרה"ק מסאטמאר זי"ע בזמנו שאין שום תירוץ לאברך ובעל הבית שעמל לפרנסתו שלא ילמד גמרא ותוספות שתי שעות בבוקר ושתי שעות בלילה. ואמר זאת על אלו שהיו יגעים במלאכתם שעות רבות ביום ולילה ממש עבודת פרך, כפי שהיה בזמנו, וכאשר זכורני עוד מדור הקודם וכן היה אצל אבי ז"ל. וא"כ ביותר לפי מצב הפרנסה בזמן הזה יכולים לעשות חשבון פשוט שאין זה דבר קשה כל כך, ואולי יכולים להוסיף עוד כמה שעות על זה.

עלבון התורה - הערכה נכונה ללימוד התורה

וכמה עלבון התורה הוא לראות את בית מדרשינו וההיכל התורה שומם בשעות שלפנות בוקר מאין לומדים (ואולי יש כאלו שמתבודדים בביתם ועוסקים בתורה, אבל הרי לא זה המצב אצל רוב הציבור). ובית המדרש צריך להיות מלא וגדוש בלומדי תורה פה אל פה, הן בעלי בתים והן אברכי כולל, כמה שעות בבוקר לפני התפילה.

וכן שמעתי בשם הרה"ק מסאטמאר זי"ע בשם אביו הקדושת יו"ט שאמר לו שהוא אכל קעסט בטארנא לאחר חתונתו, ואמר שבטארנא היו הרבה בתי מדרשים, ומכל מקום מי שהיה רוצה שיהיה לו מקום בבית המדרש, לא רק מקום ישיבה אלא אפילו מקום לעמוד בבית המדרש לפנות בוקר, היה צריך להשכים קום בשעה שלוש לפנות בוקר, כי כל בתי המדרשות בטארנא היו מלאים מפה אל פה בלומדי תורה משעה שלש וארבע לפנות בוקר, ולא היהנמצא מקום לשבת או לעמוד. ואמנם לפי מצב זמנינו אי אפשר לעשות שינוי גדול כל כך, אבל עכ"פ בוודאי שצריכים ללמוד כמה שעות בבוקר וכמה שעות בערב.

ומה שאין רואים זאת הוא מפני שאין לנו את ההערכה הראוייה לענין לימוד התורה. ויש גם שקובעים עתים לתורה, ולומדים את הדף היומי במשך שעה או חצי שעה, והמגיד שיעור מכין עצמו טוב כדי שלא ימשך השיעור זמן ארוך יותר מדי, ועל פי רוב אין לומדים אפילו תוספות, ויש שגם אין לומדים רש"י, רק לומד את הדף ואומר שלום עלי נפשי. וגם לימוד זה אינו ביגיעה כלל אלא שיש מגיד שיעור שמסדר את הדברים כשולחן הערוך ומוכן לאכול. והוא כבר מחשיב עצמו כיהודי הטוב ביותר, והוא שיש ושמח בסיום הש"ס ואינו מבין מה רוצים ממנו יותר. אך באמת הרי יש לו יכולת ללמוד כמה שעות בבוקר ובערב, וללמוד ביגיעה ובעמל. ואלו וכאלו הם גם סימנים על מצב הדור, עד כמה ההערכה שלנו מהו עובד ה' רחוקה היא מאד ממה שצריך להיות.

מצב שפלזת הדור - האם אכן רוב הציבור אין יכולים לעמוד בכך
הנה דבר זה ידוע לכל רב יושב על מדין, שאם ברצונו להורות לרבים את הדרך אשר ילכו בה והמעשה אשר יעשו ולתקן תקנה או לאסור איסור, הרי הוא צריך לעשות אלפי חשבונות איך הציבור יקבלו את התקנה. וכמו כן קשה מאד לאסוף את הרבנים ולעשות איזה איסור ותקנה, כי תמיד יהיו מקילים זה בכה וזה בכה. ואחד מעיקרי הטענות הנשמעים באסיפות הרבנים וכדומה, הוא שאם צריכים לתקן אזי יש דברים נחוצים יותר שצריך לתקן אותם מקודם, וכל אחד יאמר שהוא סבור שאת זה צריך לתקן או את זה. ואם נאמר שאם אכן כן הדבר כדאי שבאמת יתקנו את הכל, אזי יאמרו שזה וודאי שאי אפשר לתקן הכל, כי יש כמה קשיים וסיבות שאי אפשר לתקן את הכל, ורק מה שהוא נחוץ ביותר ומוכרח ממש לתקן, ועל זה יחלקו מה הוא באמת הדבר הנחוץ והמוכרח ביותר, ונמצא שאי אפשר לתקן שום דבר והכל נשאר כבראשונה.

אבל למה באמת יהיה המצב כן שכאשר רבנים מוציאים פסק יהיו צריכים לחשוב אלפי פעמים אם הציבור יקבלו זאת או לאו, ואם היא גזירה שאין הציבור יכולים לעמוד בה. ומדוע אין הציבור מוכנים לקבל את דברי החכמים, ומפני מה לא ידעו כל הרבנים שהציבור רוצים לשמוע ולקבל את דבריהם בחפץ לב, וכאשר הרבנים מוציאים פסק מוכן כל אחד לשמוע וזהו רצון הציבור. וכך היו יכולים לתקן הרבה מאד דברים. אבל הרבנים יודעים את נפש צאן מרעיתם שבקושי גדול יכולים לפעול אצלם.

כה תאמר לבית יעקב

ומענין זה הוא גם שדרגת הצניעות אצל הנשים נפל מאד מאד. ולענין עצם לבישת פאה נכרית בוודאי שבכמה מקומות הוא בגדר גזירה שאין הציבור יכולים לעמוד בה, אבל כל בר דעת מבין שהפאה נכרית הוא בוודאי שלא על פי כוונת התורה, כי הנה התורה אסרה לאשה ללכת בגילוי שיערה, ולובשים פאה נכרית בשערות שנראים ממש כשערות עצמה, שהוא דבר שיש גם גויים עושים כן מפני שהוא נאה יותר, ואם כן בוודאי וללא ספק שלא זו היתה כוונת התורה. והנה לא

באנו כאן לפסוק הלכות, אבל הרי המצב נעשה גרוע יותר ויותר, שהולכים עם פיאות נכריות ארוכות וכיוצא בזה בכל מיני עניינים שהם מגרים את היצר הרע. ומדוע לא יוכלו הרבנים לאסור את הדבר הזה.

ובפרט לאחרונה שנתעורר בזה שאלה חמורה בענין עבודה זרה, ולא באנו כלל לפסוק ההלכה בזה, ואין לנו לסמוך בזה רק על דברי הרבנים. אבל בוודאי שהיא שאלה חמורה מאד, ואף שיכולים למצוא כמה היתרים חלשים, אבל הם דברים שאינם ברורים כלל. וכבר ביקשתי מבני הרה"ג רבי שמואל יהודה שליט"א שיברר היטב דבר זה, ועלה בידו שאין אחד שיכול לומר בזה דברים ברורים, ואולי יכולים להתיר בזה מצד ספק וספק ספיקא. אך הרי המדובר הוא מאיסור הנאה מעבודה זרה החמור ולא דבר פשוט הוא. ואילו לא היו סוברים הרבנים שיהיה מלחמה כבידה, ואם הציבור היו מוכנים לקבל היו בוודאי אוסרים זאת. ומי שהיכולת בידו לפעול בביתו שלא ילכו בזה בוודאי דבר ראוי ונכון הוא. אבל עכ"פ עצם המצב הוא שהציבור אינם מוכנים לשמוע.

ואמנם ישראל קדושים הם, וצריך להמליץ טוב עליהם שלאחר כל הקשיים ונסיונות הדור עדיין הולכים בדרך התורה ומשכימים ומעריבים לבית המדרש לתורה ולתפלה, והוא דבר נפלא ונשגב מאוד. אבל הרי ראינו שמן השמים תובעים יותר, ודיברו אתנו בשפה אחרת וקשה. והנה כי כן צריכים אנו להתבונן ולהתעמק ולעשות חשבון הנפש ולהבין גם את הקב"ה.

בחורי חמד - מה לכם נרדם

ועתה יהיו דברינו בענין הבחורים, הנה בכל מקום יש בחורים טובים ויקרים מאוד, מבקשי ה' באופן נשגב מאוד. אבל למרבה הצער הוא דבר מצוי מאוד בבחורים, ואפילו בחורים טובים, שיאחרו זמן קריאת שמע. ואיך יתכן כדבר הזה שבחור יאחר זמן קריאת שמע שהוא דאורייתא והוא קבלת עול מלכות שמים. וגם ניתן לראות כאלו שנחשבים לעובדי ה' שמתפללים ביחידות ולאחר זמן תפילה, ויש שמתפללים גם לאחר חצות שאז ברכותיו הם ברכות לבטלה. והרי תפילתו היא ברכה לבטלה. ובכלל איך יתכן שבחור יקום מאוחר, כי בחור צריך לקום בשעה

חמש לפנות בוקר, ובוודאי לא יאחר בשום אופן משעה שבע בבוקר. ויש בחורים שנחשבים לבחורים הטובים ביותר, בחורים רציניים ולומדי תורה, והם מאחרים לקום ומאחרים זמן קריאת שמע של המגן אברהם וסומכים על כמה שיטות וקולות. ובאמת רוב הבחורים, אפילו בחורים טובים, ישנים יותר מידי, ואין צריכים לישון כל כך. ועכ"פ כל זה הוא מענין חסרון ההשגות איך צריך בחור להתנהג, בהתלהבות וביקוד אש קודש שצריך שיהיה לבחור בעבודת ה' בהתאמצות ובחשק נמרץ.

הנה פירטנו כמה עניינים רק בתורת דוגמאות, ועוד יש הרבה דברים שלא פירטנו אותם, וללמד יצא על הכלל שכל הרצון והשאיפה הוא רק בקרירות ובעצלות כאיש נרדם וכל המטרה היא 'לצאת ידי חובה', והשלימו עם המצב שכן הוא. אבל צריך להתבונן ולעשות חשבון הנפש, ולחשוב את דרכינו, נחפשה דרכינו ונחקרה ונשובה עד ה'.

צעק לבם אל ה' - הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש

עוד נקודה נזכיר כאן, וכבר הזכרנו זאת בדברינו קודם חג השבועות. שהנה יש מציאות של בני עלייה, שהם אנשים שכל מחשבתם וכוונתם הוא על כך שהם צריכים לזכות לדביקות הבורא ית"ש. והנה אין זה דבר שניתן לומר בזה הלכות קבועות איך לזכות לדביקות. והוא כענין שמצאנו בירושלים שנאמר לשכנו תדרשו, שלא נאמר בהדיא היכן הוא מקום המקדש שבו ישרה השי"ת את שכינתו, אלא צריך לדרוש ולחפש בצמאון ותשוקה. והרבה יותר ממה שמעוררים את האדם על כך הרי הוא צריך לעורר את עצמו, ורק באופן זה זוכים להשראת השכינה.

וכבר הזכרנו בסעודה שלישית שבכמה מדרכי החסידות היה דרך של צעקה, ולא דווקא צעקה בקול גדול ורם, אבל בכלליות היה מהלך התפילה כמו אדם שטובע בים, והוא צועק אל השי"ת מעומק נפשו הצילה מחרב נפשי. וכן ידוע שבברסלב היה חזק מאוד ענין זה של צעקה. והנה יש הרבה דרכים בתפילה, ודרך זה היה דרכו של דוד המלך בתפילה, וכמו שרואים שכל ספר תהלים מלא בפסוקים כאלו, כגון הושיעני אלקים כי באו מים עד נפש, וכיוצא בזה צעקות כאלו אל הקב"ה. ואכמ"ל בענין דרכי התפילה. אמנם אפשר שיבוא אחד ויאמר,

וכבר שמענו אומרים כן, מה צועקים כל כך, וכי אכן המצב הוא כל כך קשה ומסוכן, והלא הוא הכל טוב ויפה ומתנהל על מי מנוחות, ומה היא הצעקה הגדולה הזאת.

מסופר על רבי נחמן מטולשין מגדולי חסידי ברסלב, שפעם היתה בתו מקשה לילד ומחמת צער הלידה הגדול צעקה בקולות גדולות עד לב השמים, ואמר אז רבי נחמן הנ"ל לבנו החסיד רבי אברהם ב"ר נחמן ז"ל, 'זעהסטו ערליכע אידן שרייען אזוי צום אייבערשטן ווען זיי זענען געזונט אין פריש' (עובדי ה' צועקים כך להקב"ה גם כשהם בריאים ושלמים). ויש להפליא על מה היו מחשבותיו מסובכות אז. ובאמת הרי זהו מה שמובא בכוונות האר"י במזמור יענך ה' ביום צרה שהוא ענין צעקת היולדת שצועקת ע' קלין דיולדת, ואומרים מזמור זה בכל יום וצועקים את קול היולדת.

ומי ששואל שאלה זו מהו ענין הצעקה הזאת, הרי זה מוכיח עליו שהוא הינו אדם שלא יודע כלל מה חובתו בעולמו, או שלא התבונן כלל בדבר זה. כי אדם שיודע מה חובתו בעולמו על מה נברא, והוא יודע שביום מן הימים יעמוד לפני כסא הכבוד וידונו אותו על נצחיות, על נצח נצחים, אם הוא אדם שמרוצה לקונו או אדם שאינו מרוצה לקונו. הנה האם נוכל לתאר כלל את גודל הצער והיגון כשאומרים לנשמה באופן ברור ומוחלט שהיא אינו מרוצה לקונה, שזהו עונש קשה הרבה יותר מן הגיהנם ומכל הבזיונות, והרי זה כמו שהרגו אותו בכל המיתות שבעולם. והנה עתה הוא מסתובב בעולם ויש לו יצר הרע והוא עומד במצב שבו הוא יכול לאבד את עולמו ברגע אחד, והדבר תלוי ועומד אם הוא יכול לנצח או להפסיד.

והנה כי כן האם אין ראוי שתהיה לו צעקה תמידית להקב"ה, וכי אכן המצב הוא רגוע כל כך. והרי המצב הוא שאלמלא היה לאדם בטחון בה' לא היה יכול לסבול צעקה זו, ורק זאת תקוותינו שיש לנו בטחון בהקב"ה שאכן ננצח ונצא זכאים בדין, ואם לאו, הרי אנו עומדים בסכנה עצומה, שאין אומר ואין דברים לתאר את גודל הסכנה. ובפרט צדיקים שרואים את עלבון וצער השכינה, וזה היה שייך אפילו בזמן שבית המקדש היה קיים, אמנם הרבה יותר מכך בזמן שאין בית המקדש קיים, שרואים את גודל עלבון וצער השכינה, וכי יש כלל מקום לשאלה מהו ענין הצעקה. ומי ששואל שאלה כזאת הרי זה מורה עליו שהוא

אחד שלא ראה מאורות בימיו והוא חי בשינה ותרדמה. וצעקה זו צריכה ללוות את כל עובד ה' כסדר, ואין נפק"מ באיזה אופן יוציא צעקה זו, אבל היא צעקה שצריכה להיות לכל אחד. ומצעקה כזאת, וממי שמכיר את עומק צעקת הלב הזו, מתעלה להיות בן עלייה, וזה גורם לאדם שיהיה לו נדיבות הלב שאכן יזכה לקיים את חובתו בעולמו.

אזיר מגדלת בני עלייה - מצב התפלה ושבח ויום טוב

ובמה שנוגע לכלליות הציבור הוא שמנהיגי הציבור צריכים לעשות רוח ואזירה כזאת שממנה יגדלו אנשים כאלו. ואין זה דבר שיכולים לעשות בידיים, אלא לדבר קצת ולעורר על כך, ובעיקר צריך לבוא דבר זה לכל אחד בעצמו, וצריך רק ליצור מצב על ענין זה, על ידי מצב התפילה ומצב השבתות והימים טובים, ובאופן כללי שכל רוח ומצב הציבור יהיה באופן שהוא מסוגל ביותר שיגדלו מזה אלו שמנדבים את לבם להיות באמת בני עלייה אמיתיים.

וחובת דבר זה מוטל גם על כל אחד ואחד מהציבור, שמי שנכנס לבית המדרש וממלא פיו שחוק ומילי דבדיחותא וליצנות, הרי הוא מקלקל לכל הציבור. וצא תאמר לו כי מי נתן לו זכות להפריע ולקלקל לכל הציבור. כי יש מושג של אוזירת הציבור שצריך להיות באופן הראוי.

בדרכי החינוך וההדרכה - זהירות ממחנכים עם השקפות העכו"ם

וכיום הזה צריכים המחנכים להיות נזהרים ביותר בזה. ולדאבוננו ישנם היום מחנכים, שמורעלים מחכמת הפסיכאלאגיא של הגויים. ובפרט כשהמדובר הוא ממדריכים לחתנים ומדריכות לכלות, שישנם כאלו שמושפעים מאד מהשקפות הגויים, והם לוקחים בחור והורסים ומחריבים אותו לגמרי, על ידי השקפותיהם הפסולות. ושמעתי מפי חתנים כמה דברים שהמדריכים אומרים לחתנים וכלות אשר תסמנה שערות ראש מכל מה שהם מתירים, וצריך לברוח ממדריך כזה ולא לדבר אליו, כי מי הוא זה שהתיר דברים אלו. וכי כך נראה אברך חסידי, ואינו אלא פסיכאלאג כמו כל הפסיכאלאגאן, ומצווה גדולה היה שלא

יהיו מלובשים בבגדי חסידות כי אם כדרך המזרחיים בכיפות סרוגות, כי זהו מהותם. ולדאבון לב בדרך זה מחנכים ומשפיעים גם על אחרים.

והנה כל חכמת הפסיכאלאגיא מיוסד על חסרונות האדם, שהם מקבלים את חסרונות האדם כמציאות גמורה. וכשהם הולכים לרפא אדם, לא ילכו לרפאות ולתקן את החסרונות שלו, אלא לומר לו שירגיש בנוח עם החסרונות שלו. ואם האדם סובל מהחסרונות שלו, יעבדו עמו וישפיעו עליו שירגיש בנוח עם החסרונות שלו עד שלא יסבול מזה. ואומרים לו שזה כל האדם, ודבר טבעי הוא שיהיו לאדם חולשות אלו. ואם יש אחד שאינו שומר הברית והוא בעל תאוה מגושם ופוגם הברית, אומרים לו שכך הוא מציאות האדם, ומתירים לו כל דבר. או מי שסובל מחרדות, הנה במקום לומר לו שיעבוד להתרומם על סיבת הדבר שגורמים לו לחרדות, אומרים לו שישלים עם המצב וכך לא יהיו לו חרדות, וכן הולך כל דרך החינוך וההשקפה שלהם.

יאוש אצל מחנכים היראים

אך גם אצל המחנכים היראים ושלמים שורר איזה רוח של יאוש, ואם רואים שיש בחור מרומם ונעלה אשר שואף למדריגות גבוהות, מלמדים ומחנכים את הבחורים שלא ירמו את עצמם ולא ידמו בעצמם שיגדלו בעלי מדריגות, ועובדים לקרר אותו מהתלהבותו והשגותיו. וכן יש הרבה הורים שיש להם בחורים כאלו, והם מצננים ומקררים את התלהבותם. וזאת, מפני שגם הם כשהיו בחורים היו רוצים להיות אנשים נעלים ומרוממים ולאחר נישואיהם נפלו ממדריגתם, ואינם רוצים להכיר בזה שהם אשמים אלא רוצים לומר שכך הוא המצב, וכמו שיש בכמה דברים שממכשול נעשה שיטה, ומנחילים שיטה זו גם לדורות הבאים שכך הוא הדבר.

תפקיד המחנכים והמשפיעים ושל כל כלל ישראל הוא לראות שכל האויר מסביב יהיה באופן שיהיה ניתן לקוות שיגדלו אנשים גדולים ומרוממים ובני עלייה, שהוא הדבר שכלל ישראל צריך יותר מכל דבר אחר. שיהיו בני עלייה, אנשים שחיים רק מרוחניות, ושכל שאיפתם הוא רק לרוחניות ולדביקות, ודביקות הוא הדבר המוכרח ביותר בעבורם שלא שייך לו לחיות בלי זה. מחמת ששומעים את השבועה שמשביעין

אותו תהי צדיק, והיא שבועה שמכריחה את האדם באופן שאי אפשר שיהיה בענין אחר, ומוכרח שיהיה כך. וזה גורם אצלם לנדיבות הלב. וכך יכולים לקוות שבאופן זה יעלו מעלה מעלה ויגדלו להיות בני עלייה ואנשים מרוממים יותר. אבל אם אין יוצרים כלל אויר כזה, לא יפלא שכך נראים פני הדור וכך נראה מצב התפילה ובתי כנסיות ובתי מדרשות.

ויש לדעת שבית כנסת הוא מקום קדוש, מקום שכאשר נכנסים בו נשמע בו הקול של לכו נרננה, לכה דודי, וכגוונא וכו', וזה מרומם את כל הציבור. וכך יכולים לקוות שבתוך הקהל יהיו כמה בחורים שישמעו ויאזינו היטב למה שנרצה מהם וינדבו את לבם להתדבק בה' וליהנות מזיו שכינתו לעשות את השבת כראוי עד שיגדלו להיות בני עלייה.

בתיקון הנצרך בדרך שמחות הנישואין

הנה לאחרונה נתחדש התעוררות בענין הוצאות החתונות. שאכן דבר נחוץ הוא מאד, שהמתנות וכל הוצאות החתונה עולים הון רב, והוא דבר שצריך תיקון גדול. וכן שהחתונות הם בזבוז זמן רב הן לאלו שמחתנים, כולל כל הטרחות הכרוכות בזה, להכין את כל העניינים הגשמיים כגון ההזמנות וכדומה, לוקח זמן וכח רב מכל הצדדים. והן אלו שצריכים להשתתף בכל השמחות השונות. ובוודאי שאחר כך אי אפשר לבוא לבתי מדרשות ללמוד בבוקר ובערב שהרי משועבדים ללכת לכל כך הרבה שמחות. וכל אלו הדברים אין בהם שום צורך, ובמצב שהיה לאחרונה נוכחו כולם לראות דבר זה שיכולים לעשות גם שמחות באופן מצומצם בלא שהשמחה עצמה תושפע ואין מוכרח שיהיה כן ויכולים לשנות.

שמחות ברוח היהדות - בלא נגינה וריקודים כמו השפלים שבאומות

אמנם מלבד זה הנה כמה דברים שנשתרש בשמחות הנישואין הוא פשוט חלק מהגשמיות המופרזת של הדור, וכל הרוח של החתונה בכמה עניינים מגושם מאוד. ובכלל כל הצורה המגושמת של החתונות, שעורכים שולחנות מלאים אוכל ומעדנים שונים, ומסתובבים

מלצרים גויים עם בתי ידיים לבנים, ומגישים כל מיני מאכלים ומותרות. והוא דבר שאין בו שום צורך לאף אחד, וכרוך בו הוצאות ממון וטירחה מרובה, וזה גורם לרוח מגושמת על כל השמחה היהודית. וכן לאחר מכן בענין הנגינה, שנראה מזה עד כמה ירוד ירדנו שאין יכולים להבחין ולראות דבר פשוט כזה, שנעמדים בעלי מנגנים ומזמרים ומרעישים בניגונים כמו השפלים שבגויים, אשר הוא ממש גועל נפש לשמוע אותם ואת ההברות והתנועות שלהם. ומי הוא זה שלא יבין על המגושמות שלהם. וכי כך נראה שמחה יהודית, שמחה שצריכה להיות בה השראת השכינה, ובזה מבלים את כל הלילה. ולאחר מכן בא המצוה טאנץ וצריכים להאריך בה וגם להכריז את כל הדודים וכדו', וגומרים בשעה מאוחרת מאוד, וכל יום המחרת כבר אינו כדבעי.

נמצא שכל דרך החתונות היום כרוך בהוצאות וטירחה וגשמיות וביטול תורה, וכי לזה יקרא שמחה יהודית. ואם אין יכולים לפעול בדבר זה הרי זה סימן על מצב הדור איפה אנו עומדים, כי מדוע לא יוכלו לפעול לשנות דבר זה, הרי הוא דבר פשוט ביותר.

לאחרונה עוסקים הרבה על תקנות בענין החתונות. אמנם כל התקנות מיוסדים בעיקר על חסכון בכסף וזמן, אבל לדעתי צריכים גם להניח דגש גדול לרומם את השמחה, ולחסוך ברוח הגשמיות של החתונות, וממילא יהיה הכל בדרך מתוקן ונכון. ואין צריכים לעשות גזירות באיזה שעה ייפסקו הריקודים וכדו', כי כשיהודים רוקדים הוא דבר טוב מאד, רק צריך לדעת איך לרקוד, לא לרקוד בניגונים המגושמים, אלא לרקוד בהתעוררות ושמחה של מצוה כמו בשמחת תורה. וכשחסידיים רוקדים בשמחת חתן וכלה הרי זה עבודה רבה ושמחה גדולה, ולא בזה צריך לצמצם אלא בדברים אחרים. ושפיר יכולים לסדר שיהיו יכולים לרקוד היטב וזמן ארוך, ומכל מקום לא ייגמר החתונה לאחר השעה אחת בלילה.

ואולי ניתן להציע בדרך אפשר, לסדר שהחופה תהיה באולם קטן ושם יבואו רק בני המשפחה הקרובים והחברים של החתן והכלה, ואחר כך יעשו סעודה לקרובים באולם קטן הנ"ל כמו שהיו עושים בתקופה האחרונה, בערך לחמישים איש. ואולי יהי' עצה טובה גם לדבר דרשות ודברי תורה בסעודת החתונה כמו שנהוג במדינות אירופה עד

היום. ויהיה זה סעודה בהשקט ובשלווה ולא כדרך סעודות החתונה היום שכולו עובר בכמה מיני בלבולים וטרדות. ולאחר מכן יהיה מקום מורוח מיוחד לריקודים, אולי ניתן לעשות זה בהיכל בית מדרשינו, ושם יבואו כל הרוצים להשתתף בשמחה, ויהיה מוכן שתי קלה בלבד, וניתן לרקוד למשך כשעתיים עד השעה שתים עשרה. ואחר כך המצוה טאנץ, ואינו צריך להימשך יותר משעה, ורק הזקנים והמחותנים וחתן וכלה ירקדו, ואין צריך להאריך בבדחנות יותר מדי, כי אם כחמש דקות לכל אחד. ויהיה זה שמחה מרוממת ולא שמחה מגושמת, ויהיה לזה טעם יהודי.

ואין מטרתנו כאן להציע הצעות למעשה, ויהיה באופן זה או באופן אחר, על פי מה שיכולים להוציא מן הכח אל הפועל. והעיקר הוא שהשמחה תהיה באופן מרומם ונעלה, ואז ממילא הכל על מקומו יבוא בשלום. ולא את השמחה והריקודים צריך לצמצם, כי הריקודים בשמחת חתן וכלה דבר גדול ונשגב הוא, ובית שמאי ובית הלל לא חלקו סתם בדין כיצד מרקדין לפני הכלה, וכן ארז"ל אהני ליה שיטותיה להאי סבא, ושמחת חתן וכלה היא עבודה גדולה ונשגבה מאוד, והיא שמחה עליונה ואין זה דבר פשוט כלל. רק צריך להתלמד שלא לגשם דבר זה.

וכיוצא בזה יש כמה עניינים הדורשים תיקון. ונחזור לענייננו שעיקר הנקודה הוא הענין הכללי שההשקפה וההערכה הכללית מה נקרא עובד ה' מוכרח שיתרומם בכלל ישראל. ואין בזה שום תירוץ, והנה לחצו אותנו אל הקיר שמוכרחים אנו להתרומם ולהתעלות, וזהו דבר ששייך בכל המדרגות, כאו"א לפי מצבו ומדרגתו הן המנהיגים, והן אברכי הכולל, והן בחורים, והן בעלי בתים, ולכל אחד באשר הוא שם. ובוודאי שזה היה הכוונה ועלינו למלא את רצון שמים. ויעזרנו ה' למען כבוד שמו, שמעתה ועד עולם יהיו רק ששון ושמחה בכלל ישראל ונקבל פני משיח באנפין נהירין בב"א.

